

Miloň Čepelka

JOSEFOVÉ

Miloň Čepelka

JOSEFOVÉ

2024

Miloň Čepelka

JOSEFOVÉ

2024

Copyright © Miloň Čepelka, 2024

Illustrations © Lenka Kozlíková, www.lenkakoziikova.com, 2024

Postface, Editor, Photograph © Josef Pepson Snětivý, www.pepson.cz, 2024

Photograph © Kateřina Janišová, 2024

Cover & Layout © Nakladatelství ČAS, Alena Šulcová, 2024

© Nakladatelství ČAS, www.nakladatelstvicas.cz, 2024

ISBN 978–80–7475–477–7

U čerta! Bylo to tu zas!

Naléhavý pocit, že je zničehonic, avšak podle práva, svým vlastním otcem, Josefem II. Že se na svět mračí jeho navztekanýma očima. Vyčítavýma. Zabarvenýma dočervena. Smutnýma.

„Ještě pořád jsem tu doma já, třebaže se tak těšíte, až vám to tady všecko spadne do klína!“

Promluvilo to jeho pravé já, léta tajené? Pověstný ďábel, skrytý v detailu?

Možná jen choroba. Stihomam. Opičí láska, která se kstáru zvrhla v závist. V závist na synovo jakéstakés ještě mládí. Na půlku života, kterou měl Josef III. tenkrát před lety dosud před sebou. I když začínal šedivět.

Jestli je tenhle přístup ke stáří dědičný, tak pozdrav pánbůh, říkal si. Takový konec jako přes kopírák si nemá co závidět. Protože podobné blesky metal z očí mnohem dříve ve svých bezmocných osmdesáti až devadesáti už Josef I. Dědeček. Když nesouhlasil s tetiným výběrem ženicha. Ženichůůů! Stařešina

byl bez výjimky proti všem. Možná mají Kališové nedůvěru k jakýmkoli neznámým, co se jim snaží vmísit do rodu, možná ji mají v krvi. Chudák tetá Štěpánka!

S římským číslováním mužských přírůstků je to taky šaškárna. A přišel s ní sám, že ho husa nekopla! Přitom jen a jen děda, mlčenlivý kmet, mohl bezpečně vědět, je-li svého jména opravdu první, a ne nultý nebo dokonce minus první. Když už se s tím začalo, platilo i do budoucna, třebaže jen ústní dohodou, že u nich každý prvorozený v nové generaci musí být Josef. On, pozorující se v zrcadle, je třetí. Vznešeněji římskými číslicemi tedy III. Jako v královské dynastii. A má syna téhož jména čtvrtého. Dosud mladíka, který přišel až v jeho málem padesáti, když podlehl manželčinu o patnáct roků mladšímu naléhání, že jí biologické hodiny tikají už hodně hlasitě. On sám, Trojka, je teď v podobných letech jako vzpomínaný otec v číselné řadě druhý. Ten, co kdysi po dědově mustru tak pekelně soptil, protože odmítal připustit, že by do domu mohlo při prudkých

deštích zatékat, a tak podle něho byla výměna dlaždic na terase zbytečná. Sám přece ten dům postavil a zvolil k tomu nejlepší firmu. Když se za obnovu přimlouvala právě snacha, co se v domě objevila (na jeho vkus a vzdor naléhavým pobídkám váhavému synovi pozdě), byla to podle jeho úvah tím spíš jen zbytečná vylomenina. Notabene když tuhle nevěstu Natašu jako zodpovědný otec synovi sám nevybral a výběr nestihl ani včas schválit, protože Josef III. se neptal a o žádné schvalování nestál. A ona by hned chtěla rozhodovat? To by tak hrálo!

„Víte, kdo tu dlažbu pokládal? Firma Bašta, a to byli nějakí koumáci! Důvěra za důvěru, za důvěru jakost. Ve třicátých letech se jakost ještě nefalšovala!“

Žabomyší zápas. Souboj loutek, které zapomněly, že visí na nitích, a za ty že tahá kdovíkdo kdovíkde.

Na zrcadlo, v němž zkoumal a potvrzoval si, že má s umíněným otcem nejen společné rysy, ale i úsměvy, gesta, dech a kdovíco, zlobil se Josef III. už poněkolkáté. Uznával, že vnější podoba

nakonec není nic překvapivého, avšak ten neodbytný dojem celkové totožnosti s otcem překvapivý byl. A nežádoucí, protože se už před časem, ještě za jeho života, zařekl, že bude jiný. Že nebude za každou cenu prosazovat jen svou vůli, i kdyby si stokrát myslel, že je nejlepší, nejmoudřejší, nejtaktičtější a nejpraktičtější. Mnohokrát už se ptal, jak je takový pocit stejnosti vůbec možný. Pohrává si s ním Bůh, nebo ďábel? To ho poslední dobou zajímalo. Nedávno v úvodu jakési knihy četl, že kdo na ďábla nevěří, ať ji ani nečte. Nebyl si jist vírou ani nevírou, tak četl. A hned ho to trápilo. Blíží se mu smrt, nenalhává si, že ne, a pořád se nerozhodl o jednom ani o druhém z obou zpochybňovaných hráčů. Zkoumá to ze všech stran, i k několika farářům se přítel, ale je to, zdá se, marnost nad farnost.

Sáhl po elektrickém holicím strojku. Zanedbával své strniště už čtyři dny, to zas bude porod. Na náladě mu to nepřidalo. Kdyby uměl s namydlenou štětkou a s břitvou jako všichni z dřívějších generací, šlo by to snáz.

„Cti otce svého a matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi,“ opakoval rád otec Josef II., když se rozhodl, že rodina potřebuje kázání.

Jenže co je žít dlouho? Všechno je málo a všechno je moc. Podle úhlu pohledu.

Josef I. byl do devadesáti, umřel 1957, Josef II. do osmaosmdesáti, umřel 1993, a on, Josef III.? Otazník. Když se ztotožní a srovná s tátou, je už jeho konec za rohem. Blizoučko.

Místo aby zmáčkl spínač, strojek odložil. Raději by měl pohnout se svým andělem. Bez odkladu! Kdykoli vstoupí do dílny, jeho výtvar na něj hledí slepými očními bulvami tak teskně. Co vzniká dlouho, samo se před sebou zpochybní.

Ještě před dvaceti třiceti roky si od něho různí truchlící pozůstalí semtam nějakou tu sošku do hlav hrobů objednávali a on je tesal rád. Pak náhle vyšly z módy. Místo pietní užitné sochařiny – ale přece jen skoro sochařiny – vyráběl různě pokroucené pomníčky z umělého kamene. Ostuda. Odbytost. Proto chtěl

na vlastní rodinný hrob starodávného anděla. Když se s řemeslem jakžtakž prosadil a když se s ním ustaraný sršatý tatínek konečně smířil, slíbil mu ho. Nebyli ve sporu až do jeho smrti.

Samozřejmě žádný mramor, jen obyčejný pískovec. Nic velkého, ale tradiční figura v důstojné vznešenosti. S dlouhými vlasy na záda. Splývajícími mezi křídla. Mezi nápadná, bohatá křídla, co si nezadají se slavnostní indiánskou čelenkou.

Navztek všem, kteří pohrdají hroby a hřbitovem a vyznávají jen jednorázovou, pomíjivou rozptylovou loučku nebo prachbídne halabala zametení stop.

Popravdě to má být smířlivé gesto. Opožděné sice, ale nápravné. Uzavírající neplodné konflikty.

Nebožtík otec Josef II. vystudoval na cifršpiona. Každým coulem účetní, všecko převádějící na čísla. Čísla neklamou. Nemožnou klamat, neumějí to. To věděli už Pythagorejci. Čísla jsou

spolehlivá říše, to byla jeho dlouholetá neochvějná víra. Trhliny dostala až ve válce a po válce. Nejdřív vázanými vklady a záhy nato za komunistů měnovou reformou, večer ještě prezidentovými ústy popíranou, a ráno vyhlášenou.

Poslední zbytky iluzivních jistot padly a už se nikdy nevrátily. A když si jediný syn, téhož jména třetí, usmyslel, že svou budoucnost najde místo v číslech v uměleckém řemesle, svět Josefa II. se zhroutil.

„Nesmysl! Blbost! Půjdeš po žebrotě,“ prorokoval mu.

Josef III. po žebrotě nešel. Řemeslo mělo ještě nějakou chvíli zlaté dno. Jen cesta k němu, prosazená přes rodičovský odpor, byla trochu bolavá. K umění, do michelangelovských výšek, Josefa nepřivedla. Místo Davidů rodila jen tu lepší, tam horší davídky a davídečky. Stejně příkrčené jako maminciny háčkované dečky. V mamince s ubíhajícími roky čím dál rychleji zakrňovaly její vysnívané výšivky, neškuli toužené nástěnné koberce, ba gobelíny.

Iluze se z našich životů vytrácejí jako ranní mlha, když vysvitne slunce a dlouhými tesknými paprsky ozáří prázdné podzimní lány. At'sisi! Nevadí!

Josef III. odhodlaně tleskl, rozhodnuto, a svého anděla si konečně vyfotografoval. Plánoval to už týdny. Z trojrozměrné postavy stal se sice jen plochý stín, ale pro paměť dobrý. Co kdyby ho nenechaví vandalové, až bude konečně instalován, rozmlátili?

Barbarů je všude dost. A přibývá jich. Aby zbyl aspoň ten stín. Jako z dívky, která k němu modelem sice nestála, ale předzvěstí výsledku byla. Dávno. Tak dávno. V čase ještě před manželkou a o tolik mladší. V podkrkonošských Hořicích, když se tam učil.

Milovali se. Jenže v sedmdesátých letech se nemohli shodnout, zda z republiky odejít, či neodejít. Jarmila chtěla. Nebude prý rodit děti do prolhaného světa. Zнала jen ten náš. Jemu to při-

Kay

Josef I.

padalo přehnané. Ciziny se bál. Ve škole ho učili – a nenaučili – jen rusky, to bylo k ničemu. Tak odešla sama. S jiným.

A on se vrátil domů do Romberka.

Když si tam pak u rodičů ve slabé chvíli někdy postěžoval, zažehral, odmávlí to. Jen zbabělci prý opouštějí vlast, prohlásil přemoudřelý tatínek.

Jenže jaká je to vlast, když plní vůli vzdálené Moskvy?

Ránu nehojil. Spíš dráсал. A co je do takového žití?

Až se objevila Nataša. Jako napotvoru napůl Ruska, vnučka bílého emigranta z bolševické revoluce. Z hrdého kozáckého rodu. Než v pětáctýřicátém roce tajné sovětské komando, řádící v někdejších bělogvardějských kruzích jako krvavá rudá ruka, než odvěklo její rodiče do sovětského gulagoráje, ji, sotva narozenou, včas ukryli dobří čeští přátelé v nenápadném venkovském sirotčinci a obstarali jí falešné doklady. Jak brala rozum, následná adoptivní rodina jí zvolna prozrazovala pravdu. Ona pak o to víc toužila po dětech. Po mstitelích. Teď však

zas Josef II. vzdoroval. Odkládal, sám nevěděl proč. Povolil, až když se odhodlala vzbouřit se a dát mu nůž na krk. Bud' dítě, nebo rozchod!

Kapitola Hořice se s konečnou platností zavřela a romberský hřbitov se pyšnil mnoha náhrobky a pomníčky, které by bez Natašinyých návrhů a připomínek asi nevznikly. A do hry vstoupil Josef IV. Odměna za výdrž. Jedno z husákovských dětí, s nadějí zrozených do očekávaných, snad už spravedlivějších časů. Dnes mu bylo přes čtyřicet a můjtybože, to se dřív nedalo předpokládat, vyrostl v nemakačenka, přilepovaného střídavě k pestrobarevným politickým silám, zaručujícím mu obžernou přítomnost, avšak trvale snad i zítřky, byť ohrožované náhlými změnami číhajícími za každým rohem. Aj, nebeští andělé, ze světla i z kamene povstali, neflákejte se prosím a stůjte při nás!

Když se večer Josef III. Nataše svěřil, co se mu stalo, jak se v zrcadle zničehožnic proměnil ze třetí generace na druhou, od-

byla ho, že dědičnost je dědičnost, a co s tím. A Josefa IV. ať prý tak často nemustruje, protože to je marné. Každý si v životě musí nabít hubu sám a jen jaksepatří ostrý držkopád může být tomu jejich rádobypolitikovi užitečný.

Před usnutím zkusil naladit se neumělou meditací na bývalou otcovskou frekvenci – věřil, že ještě nevyhasla –, a když pak celkem brzy zaspal, zdálo se mu, že za ním přišel děda Josef I., ten nemluva, a bumho – „Zdaližpak víš, že můj bratr s císařským jménem Rudolf byl vážený místní politik tady v Romberku?“

„Prosím vás!“ Josef III. se podivil, protože jeho otec Josef II. se nikdy o žádném dědově bratrovi nezmínil a ani sám se netajil – jablko nepadlo daleko od stromu –, že mu jeho vlastní mladší sourozenci jdou akorát na nervy. Protože jsou trdla. Nevědí, co je dobře a co špatně, a nedají si poradit.

On by byl rád radil všem. Měl na to dokonce papír. Vždyť u firmy, kde byl pravou rukou uvážlivého továrníka Hrušky, užuž šilhal po funkci a po titulu prokuristy. Až dosud byl disponent.

„28. nebo 29. října 1918,“ pokračoval děda ve snu, „vyhlašoval brácha Rudolf Kališ vedle starosty Špačka na radnici z balkónu novou republiku. Za sociální demokracii. Byl u nich kolik roků předsedou.“

„Fuj,“ ucedil Josef III. přes stisknuté zuby snovému dědečkovi své opovržení za jeho překvapivou historickou novinu. A ten dodal:

„Já jen, ty můj kluku vnuku, abys svého Pepíka nechal žít, jak on chce! Kališové mají asi politiku v krvi, to se nedá nic dělat.“

„Dvakrát fuj! A jakej Pepík? Je to Josef IV. Jednou provždy! A je to nezralej blbec.“

Josef III. se samým pohoršením probudil. Nestál o to, aby mu příbuzenstvo z minulosti chodilo v noci radit. V osidlech snu ještě řekl:

„Vy jste ji teda v krvi rozhodně neměl! Politiku!“

Když mu vzápětí došlo, že se právě zachoval stejně, jak by to asi udělal otec, kterého on v ničem, opravdu v ničem nehodlá

následovat, rozhodilo ho to i ve bdění. Nejspíš zavrčel nebo si odfrkl, protože Nataša z vedlejší postele špitla:

„Zase máš můru? Musíš před usnutím myslet jen na pěkné věci!“

Kde je vzít, a nekrást! Svět je znovu na okraji propasti. Možná do ní už padá, a pád se zrychluje. Na Ukrajině válka, všude krize, inflace, nejistota, infekční pandemie si nejspíš dala jen přestávku, strach ze všeho možného roste, uprchlíci, vraždy, požáry, atentáty, povodně, nehod přibývá, dětí ubývá, rodí se jich málo, kudy kam utíkám? Za Tebou, Bože, nebo od Tebe? Kam ses nám poděl? Nataša byla věrně zbožná a on jí záviděl.

Ráno mu to nedalo a ponořil se do knihy *Historický seznam osobností Romberka*. Dostal ji nedávno od starosty města za náhrobek, že mu na něj udělal cenu. Vrchnosti je dobré semtam podkouřit za každého režimu.

Listoval od začátku. Hesla jsou v ní řazena podle abecedy a namouduši, to nečekal, Rudolf Kališ tam na něj hleděl dokonce z fotografie. Ačkoli kniha stála zasklena v polici na místě nej přednějším, otevřena byla dodnes nejvýš jednou a hledat v ní heslo KALIŠ, KALIŠOVÉ nikoho nenapadlo. Vždyť prosím, ano, jejich rodina do Romberka patří, ale mezi těmi, kdo směli být zařazeni do knihy, jsou jen významní oslavenci dřívější, hlásící se k rodišti nebo k místu svého působení už jen z tajemné věčnosti. A koho by napadlo, že by tam mohl být nějaký předek Rudolf, prý, jak teď čte, vyučený krejčí?

A je tam. Asi že se dal na politiku a má uznaný flíček v místních dějinách. A vypadá, Bože mě netrestej, jako by dědovi Josefu I. z oka vypadl. Ten kartáčový knír, ty brejličky, trochu tupý bambulovitý nos, no nazdar! Tak dědův bratr? Vida.

Kališovi Josefu, toho jména třetímu nebo popravdě kdovíkolikátému, letí hlavou úvaha, je-li možné, že by o strýci Rudolfovi a o jeho někdejší romberské významnosti jeho otec ne-

věděl. Nikdy ani zmínka o něm. Proč asi? Ledaže by Josef I. a po něm i II., to by hrálo do figury, ledaže by Rudolfovi záviděli. K jaké až slávě to dotáhl, zatímco oni ostrouhali, a tak vědomí o něm vytěsnili. Ač byli Josef I. a neočíslovaný Rudolf dvěma větvemi téhož stromu. Kruci, jak to, že děda ani táta kloudně nemluvili o žádném z těch, s nimiž vyrůstali blízko sebe? Strýci a tety přinejmenším ze dvou minulých generací bývají přece přirozenou součástí každého rodového společenství. Táta po svých sestřích a bratrech taky nijak netoužil, to je pravda, ale nezatajoval je! (Kdyby, nemohl by je kritizovat, haha.) Zatímco ti o generaci starší zůstali docela mimo. A kolik jich asi po světě běhalo?

Josef III. bilancoval: Nejstarší z tátových mladších sourozenců, teta Marta, si vzala železničáře, Petřík umřel v deseti na otravu krve, nejmladší Vláška přišel v mládí o ruku, ale něco málo pak vystudoval, a Štěpa, která se narodila před ním, byla odkázána na to, aby s vdavkami čekala. Kvůli rodičům. Její povin-

nost byla dosloužit jim. Jenže přežívali dlouho, až už nebyl pro ni příhodný ženich po ruce. Leda nějaký vypelichaný vdovec, ke kterému se jí nechtělo, a tak i vdovci jeden po druhém odcházeli jinam. O tom se u Josefu II. hodně rozkládalo, pochopitelně Štěpánce za zády. Neslušelo se licitovat o ni před ní. A šlo přitom o dům. Či o dům... O domeček div ne z pouhých karet, postavený pár kilometrů za Romberkem v nedalekém Krousku, vesničke na dlani v údolí malém jako plivanec. Děda Josef I., co se tak urputně bránil každému Štěpánčinu nápadníkovi, pokud přišel ještě včas, trval na odkazu své chatrné chatrče postiženému synu Vlád'ovi, zatímco Josef II., když ze své vůle přebíral rodové otěže, buntoval lhostejnou a zajištěnou sestru Martu, aby s ním pošetilý rodičovský pár přesvědčovala ve prospěch osamělé Štěpy. Že ona by přece měla za své služby nemohoucím rodičům dostat chaloupku do vlastnictví! Vždyť Vlád'a, třebaže bez pravičky, naučil se dobře psát levou, dokonce i kreslit, a měl už byt, manželku i dobré postavení v kanceláři podobné malé továrničky, v jaké si svá trička a kravaty honil prvoroze-

ný Josef II. Však mu za to byl bratr vděčný, a tak spokojenost vládla oboustranně. Jen v pozemkové knize to stálo zapsáno nepatříčně. A koneckonců co?

Štěpa bydlela v Krousku z Vlád'ovy nechtivé dobré vůle i potom, co se tvrdohlaví rodiče Josef I. s manželkou Terezou s tímhle světem rozžehnali. Nebylo co řešit, i když to dopadlo podle rčení o vlkovi a koze a spravedlivý Josef II. neslavil vítězství, nýbrž jen plichtu.

Ony i jeho zdánlivě skutečné výhry byly plné pachutí. Však u té nejrozpornější byl Josef číslo tři svědkem pravda němým, ale zato očitým. A co na vlastní oči neviděl, nebylo těžké si domyslet.

Probral to od těch časů v duchu stokrát, a sotvaco se na tom změnil.

Josef III., v daném čase z rodiny Kališů už nejstarší, hleděl na kamenného anděla, v němž si včera liboval. Náhle mu připadl

ošklivý, a zacloumal jím hněv. Odolal sice pokušení bacit ho do ksichtu sekyrou nebo železnou palicí, vždyť nic podobného neměl ani po ruce, a také že to nebylo poprvé, kdy na něj takové nutkání zaútočilo. Doufal, že se mu oči jako už tolikrát zase promění a že znova uvidí svůj výtvor shovívavěji nebo dokonce snad s kýženým uspokojením.

Nešel mu z hlavy Josef I. Dědeček. Osoba tajemnější než tajemná. Přišlo mu najednou líto, že o něm vlastně mnoho neví. Když si coby vnuk poprvé uvědomil jeho existenci, krátce předtím mu na dortu zářily čtyři svíčky. Nebo pět? Často za ním a za babičkou do Krousku rodiče nejezdili. Nebylo se tam čím bavit. Blízko jejich domečku nevrískaly žádné děti. Nejvýš tam byli v zadrátovaném kotci na dvorku zajímaví čtyři králíci, co hýbali ušima a čeníšky, a špinavá bílá koza v chlívků. Ti stáli za pozornost. Dědovi rostl pod nosem velký hustý knír, tehdy už šedivý, a on sám byl proti jiným okolo malý. Vnuk později odhadl jeho výšku tak na sto šedesát centimetrů, snad o dva víc.

Však dečková maminka a snacha se ve slabé chvílce nejednou kdekomu svěřovala s obavou, aby děda Josefovi III. svou zakrňlost nepředal v genech. Tehdejší stařešina rodu byl už v důchodu a jeho jedinou starostí bylo ráno i večer se vkleče hlasitě pomodlit. Jinak málem celý den proseděl venku u králíků na rozviklané židli, nebo když bylo ošklivě, v kuchyni u kamen. Na zdi nad kanapem, na kterém v noci spával, visela výstavní zarámovaná rytina parní lokotomivy – tak dobře, lokomotivy –, diplom za odslouženou věrnou službu na dráze. Přesněji na nádraží v Romberku, kde býval pakrem, a to, řekli vnukovi, byl hodně důležitý muž, neboť bez něho by spousta lidí nedostala balíčky, které on převážel k poštovním vozům dlouhých osobních vlaků na dvoukolové dřevěné kárce. Tu musel držet v rovnováze jednou obtížně, podruhé lehčeji podle toho, čím byla naložena. Většinou byla těžká, dost se přitom nadřel. Zapřahal se do ní mezi dvě masivní oje podobně jako u nich ve městě rousnatý pes řezníka Šmídy. Toho se nejmladší Josífek bál, neboť štěkal tím nejhlubším hrubým hlasem.

Děda nosil placatou čepici. Na tu byl háklivý, i doma v kuchyni ji z hlavy snímal jen málokdy. Víc o něm vnuk nikdy nezvěděl. A jestli sestřenice a bratrance ano, za celý další život neměl příležitost si o něm s nimi popovídat. Proč taky? Stačila tátova kritika kolem odkazu té chatrče, jinak, zdá se, nikomu nestáli krousečtí prarodiče za řeč. Až dnes si začínali říkat o pozornost. Jak to, že tihle jeho prapředchůdci nepřišli nikdy na přetřes? A úplně neznámí prapra a praprapra jakbysmet ne? Kolik jich vlastně bylo? Kolik měl děda Josef I. sourozenců? Kromě tedy Rudolfa z toho snu. A z té encyklopedie. Když budeme věřit snům, kam asi dojdeme?!

Tenkrát před sto roky bývalo dětí všude hodně. V romberské encyklopedii se tvrdí, že sociální demokrat krejčí Rudolf Kalíš jich měl s manželkou osm. Polovici než císařovna Marie Terezie. Jen čtyři však že přežili až k dospělosti. Kteří? Je jistě nepravděpodobné, že by s dědou nepatřili do jedné rodiny. Ale nikdo se nikdy o Rudolfovi ani nezmínil! Co si ti

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy **Josefové**.
Pokud se Vám ukáзка líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.